स्याउ आत्मनिर्भर कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०६८

(पहिलो संशोधन २०७०)

नेपाल सरकार
कृषि विकास मन्त्रालय
सिंहदरबार

नेपाल सरकार

कृषि विकास मन्त्रालय

कृषि विभाग

फलफूल विकास निर्देशनालय,

कीर्तिपुर ।

विषय सूचि

प्रस्तावना : १

परिच्छेद १ १

प्रारम्भिक १

परिच्छेद २ २

स्याउको आत्मनिर्भर कार्यक्रम सञ्चालन सम्बन्धी रणनीति २

परिच्छेद ३ ३

आयोजनाको छनौट तथा सञ्चालन ३

अनुसूची १ ८

कार्यक्रमको पाँच वर्षे लक्ष अनुमान ८

अनुसूची २ ९

कार्यक्रम कार्यान्यन गर्ने निकाय र भूमिका ९

अनुसूची ३ ९

कार्यक्रम संचालन सम्वन्धि नर्मस (Norms) ९

अनुसूची ४ १२

लक्ष तथा उत्पादन, उत्पादकत्व १२

अनुसूची ५ १३

स्याउ आत्मनिर्भर कार्यक्रमको केन्द्रियस्तर अनुगमन निरीक्षण तालिका २०७० : १३

अनुसूची १२ १३

स्याउ खेतीको बार्षिक कार्यतालिका १३

अनुमानित खर्च बिबरण १७

स्याउ आत्मनिर्भर कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका,२०६८(पहिलो संशोधन,२०७०)

प्रस्तावना

स्याउ नेपालको एक प्रमुख फल हो । हालसम्म नेपालमा १०,३१२ हे. क्षेत्रफलमा स्याउको खती भई रहेकोमा यसको वार्षिक उत्पादन ४२,७०४ मे.ट. रहेको छ । फलफूल प्रति आम नेपालीहरुको बढ्दो चाहना तथा जनसंख्या वृद्धिका कारण वर्षेनी स्याउको माग बढ्दो कममा रहेको छ । बढ्दो मागको तुलनामा स्वदेशी उत्पादन कम रहेकोले ठूलो मात्रामा विदेशी उत्पादनमा भर पर्नु परेको छ । सन् २०६७/०६८ मा कूल ४३,६८४ मे.टन स्याउ मुख्य गरि चीनवाट आयात भएको पाइएकोमा त्यसको लागि करिव ८७ करोड रुपैयाँ बराबर विदेशी मुद्रा खर्चिनु परेको छ । उपयुक्त हावापानी, श्रम र यथेष्ठ बजारको उपलव्धताको वावजुद पनि नेपाल स्याउमा आत्मनिर्भर हुन सकेको छैन । सोको कारण वर्षेनी करोडौं रुपैयाँ विदेशिएको छ भने हजारौं युवा शक्ति बेरोजगार भई कामको खोजीमा खाडी मुलुकमा सस्तो श्रम बेच्न वाध्य हुनु परेको छ । यसै तथ्यलाई मध्यनजर गर्दै क्रमिक रुपमा १० वर्ष भित्र नेपालमा स्याउमा आयात प्रतिस्थापन गर्ने उदेश्यले आ.व. २०६८।०६९ साल देखि आ.व.२०७८/२०७९ सम्मको लागि स्याउमा आत्मनिर्भर (आयात प्रतिस्थापन) कार्यक्रम संचालन गर्ने लक्ष्य लिइएको छ । यस कार्यकमको सन्चालनबाट आ.व.२०७८/२०७९ सम्ममा व्यवसायिक स्याउ बगैंचाको क्षेत्रफल १७,८०२ हेक्टर र उत्पादन ७७,२५२ मे.टन पुग्ने र उत्पादन प्रति बर्ष क्रमिक रुपमा बढ्ने अनुमान गरिएको छ । स्याउ उत्पादन हुने क्षेत्र कर्णाली अंचलका पाँच जिल्ला र मनाङ तथा मुस्ताङमा उपयुक्त हावापानी, प्रर्याप्त सम्भाव्य उत्पादन स्थल भएको र स्याउ खती पनि व्यवसायिक रुपमा भइरहेको छ । केही बर्ष यताको नेपाली उत्पादन र आयातको तथ्याङ्क हेर्दा हालको अवस्थामा ८४ हजार मे.टन जति स्याउ देशमा खपत भइरहेको अवस्था छ । जसमा नेपाली उत्पादन ४२,७०४ मे.ट रहेको छ । यसै तथ्यलाई मध्यनजर गर्दै क्रमिक रुपमा १० वर्ष भित्र नेपालमा स्याउको उत्पादन ७७,२५२ मे.टन पु-याई स्याउमा आयात प्रतिस्थापन गर्ने उदेश्यले फलफूल विकास निर्देशनालय तथा आम सरोकार निकायहरु वीच समन्वय गरी स्याउ आत्मनिर्भर कार्यक्रम आ.व.२०६८।०६९ देखि ०७२/७३ सम्मको सन्चालन गरिन लागेकामा सो कार्यक्रम सन्चालनको लागि स्पष्ट कानुनी व्यवस्था समेत नभएको परिपेक्ष्यमा प्रस्तुत कार्यक्रम सन्चालनमा स्पष्ट व्यवस्था गर्न वान्छनीय भएकोले नेपाल सरकारले यो निर्देशिका वनाई लागु गरेको छ ।

परिच्छेद १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यो निर्देशिकाको नाम "स्याउको आत्मनिर्भर कार्यक्रम सन्चालन निर्देशिका,२०६८ पहिलो संशोधन,२०७०" रहेको छ ।

(२) यो निर्देशिका नेपाल सरकारबाट स्वीकृत भएको मिति बाट प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,-

(क) " स्याउको आत्मनिर्भर कार्यक्रम" भन्नाले नेपाल सरकारको २०६८/६९ को वजेट वक्तव्य बुँदा नं.६७ अनुसारको स्याउ आत्मनिर्भर कार्यक्रम र नेपाल सरकारवाट स्याउ खेतीको क्षेत्रविस्तार, उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गरी स्याउको वजारीकरण तथा पोष्टहार्भेष्ट कृयाकलापलाई व्यवस्थित तथा सुदृढीकरण गर्न सन्चालन गरिने कार्यक्रमलाई सम्भनुपर्छ ।

(ख) "कार्यक्रम" भन्नाले स्याउको आत्मनिर्भर कार्यक्रम सम्भनुपर्छ ।

(ग) " खेती" भन्नाले स्याउको खेती सम्झनुपर्छ ।

(घ) "निर्देशनालय" भन्नाले नेपाल सरकार कृषि विकास मन्त्रालय कृषि विभाग फलफूल विकास निर्देशनालय सम्झनुपर्छ ।

३. उद्देश्य: यस निर्देशिकाको उद्देश्य देहाय बमोजिम रहेकोछ:-

(क) नेपालमा स्याउ खेतीको क्षेत्रविस्तार, उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गरि आ.व. २०७८/७९ सम्म नेपाललाई स्याउमा आत्मनिर्भर गराउन सहयोग पुराउने ।

(ख) आर्थिक बर्ष २०७८/७९ सम्ममा आयात प्रतिस्थापन गर्ने कार्यमा मद्दत पुराउने ।

(ग) ग्रामिण स्तरमा रोजगारी वृद्दि गरि मौषमी, आन्तरिक तथा बाह्य बसाई सराई कम गर्ने कार्यमा सहयोग पुराउने ।

(घ) नर्सरी व्यवसायलाई व्यवसायिकरण गर्न आवश्यक मद्दत गर्ने ।

(ङ) स्याउको बजारीकरण तथा पोष्टहार्भेष्ट कृयाकलापलाई व्यवस्थित तथा सुदृढिकरण गर्ने ।

(च) कृषक सहकारी तथा समुहहरुको क्षमता बृद्दि गरी कृषकहरुको आयस्तरमा सुधार ल्याउन मद्दत गर्ने ।

परिच्छेद २

स्याउको आत्मनिर्भर कार्यक्रम सञ्चालन सम्वन्धी रणनीति

४.रणनिति अपनाइने : (१) स्याउको आत्मनिर्भर(मिसन) कार्यक्रमलाई सुव्यवस्थित रुपमा सञ्चालन गर्न नेपाल सरकारका विभिन्न निकायहरुबाट देहाय बमोजिमका रणनीति अपनाईनेछ:-

(क) कृषकहरुको माग तथा प्राविधिकहरुले पहिचान गरेको उपयुक्त स्थानमा स्याउको क्षेत्र विस्तारको लागि विशेष कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

(ख) हाल रहेका कृषकका बगैंचाहरुको उत्पादकत्व बढाउन काँटछाँट, रोग तथा किरा, मलखाद व्यवस्थापन तथा सिंचाईको प्रबन्ध मिलाउने ।

(ग) उच्च गुणस्तरिय बेर्नाको उत्पादन गरि कृषकहरुको माग अनुसार आपूर्ति गर्ने ।

(घ) कृषकहरुको ज्ञान सिप तथा व्यवहारमा परिवर्तन ल्याउने ।

(ङ) सरकारी, सहकारी, गैरसरकारी तथा निजी क्षेत्रको साझेदारमा बजार व्यवस्थापन, प्रशोधन तथा भण्डारणमा जोड दिने ।

(च). गुणस्तरिय स्याउको अन्तर्राष्ट्रिय बजार प्रयोजनमा सरकारी तथा सहकारी/निजी क्षेत्रहरुले साझेदारीमा कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

(छ) कृषकहरुको आवश्यकतालाई मध्यनजर गरी कृषकहरुको माग बमोजिम प्रत्येक वर्ष कार्यक्रम लागु भएका कर्णाली अञ्चलका ५ जिल्ला र मनाङ र मुस्ताङ सहित ७

जिल्लामा उन्नत ग्रेडिङ्ग/जुसर मेसिन अनुदानमा वितरण गरी कृषकहरुको स्याउ फलको मुल्य अविबृद्दि गरि आयस्तरमा वृद्धि ल्याउने ।

(ज) कार्यकम सञ्चालनको लागि प्रभावकारी अनुगमन तथा मुल्यांकनको व्यवस्था गर्ने । यसको लागी स्याउ विशेषज्ञहरुको एउटा रोष्टर तयार गरी कार्यक्रम संचालन भएका सबै जिल्लाहरुको अनुगमन गराई प्रतिवेदन मार्फत कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउन सल्लाह र सुझावहरु लिईनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका रणनीतिलाई प्रभाबकारी रुपमा सञ्चालन गर्न नेपाल सरकारबाट आवश्यक कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

परिच्छेद ३

आयोजनाको छनौट तथा सञ्चालन

५.आयोजना क्षेत्रको छनौट गरि लागु गरिने :(१)आ.व. २०६८।६९को नेपाल सरकारको बजेट तथा कार्यकममा ब्यक्त नीति तथा कार्यक्रमहरुको बुँदा न. ६७ लाई कार्यान्वयन गर्न नेपाल सरकारबाट कर्णाली अञ्चलका हुम्ला, जुम्ला, कालीकोट, मुगु,डोल्पा, गण्डकी अञ्चलको मनाङ्ग, र धवलागिरी अञ्चलको मुस्ताङ्ग गरि सात जिल्लाहरु आयोजना क्षेत्रको रुपमा छनौट गरी उक्त कार्यकम लागु गरिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम छनौट गरिएका जिल्लाहरुमा सञ्चालन गरिने कार्यकमको अवधि आ.व २०६८।०६९ देखि २०७८।७९ सम्म दश वर्षको हुनेछ र सो कार्यकमको पाँच वर्षको लागि लाग्ने अनमानित बजेट अनुसूची १ मा उल्लेख गरिएको छ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको आयोजना छनौट गर्दा संस्थागत रुपमा व्यवसायिक स्याउ उत्पादन गर्ने उत्पादक संस्था/समुहलाई सुदृढिकरण गरि गुणस्तरीय स्याउ उत्पादन गर्ने समुह/संस्था भएका तथा भौगोलिक हिसाबले स्याउ उत्पादन हुने हिसाबले जिल्लाहरुलाई प्राथमिकता दिई क्षेत्र छनौट गरिने छ ।

(४) उपदफा (३) बाहेक जिल्ला कृषि विकास कार्यालय तथा फार्म/केन्द्रहरु मार्फत स्थापना भएका व्यवसायिक बगैंचा तथा स्याउ खेती तर्फ उन्मुख भएका समुह/संस्थाहरु रहेका जिल्लाहरु पनि छनौट गरिनेछ ।

६.संचालन हुने मुख्य कार्यकम तथा कार्यविधिं : स्याउको आत्मनिर्भर कार्यकम सञ्चालनको लागि आयोजना छनौट भएका जिल्लाहरुमा सञ्चालन हुने कार्यकम तथा कार्यबिधि देहाय अनुसार हुनेछ :-

क्र.सं	कार्यकम	संचालन कार्यविधि	जिम्मेवार निकाय तथा जिम्मेवार व्यक्ति
१	स्याउको क्षेत्र विस्तार	प्रथम ५ बर्षे अवधि भरीमा कर्णाली अंचलका ५ जिल्ला तथा मनाङ र मुस्ताङ जिल्ला गरि जम्मा ७ जिल्लामा १४०० हेक्टर जग्गामा व्यवसायिक स्याउ खेतीको क्षेत्रफल विस्तार गरिने छ ।	जिल्ला कृषि विकास कार्यालय तथा फलफूल विकास निर्देशनालय,किर्तिपुर

२	गुणस्तरिय विरुवा उत्पादन	कार्यक्रमको लक्षित गरे बमोजिम सरकारी फार्म/केन्द्रहरु तथा निजी नर्सरीहरुबाट् ४,४५,००० गुणस्तरिय स्याउ विरुवा उत्पादन गरि वितरण गरिने छ।	जि.कृ.वि.का.हरु, कृ.विभाग तथा ने.कृ.अ.प.का फार्म/केन्द्रहरु, निजी नर्सरीहरु र फलफूल विकास निर्देशनालय
३	बगैंचा व्यवस्थापन (उत्पादकत्व वृद्धि) कार्यक्रम (हे.)	योजना अनुसार ११०० हेक्टर पुराना तथा नयाँ स्थापना भएका स्याउ व्यवसायिक बगैंचाहरुमा स्याउको उत्पादन, उत्पादकत्व तथा गुणस्तर बृद्धि गर्नको लागि बगैंचा व्यवस्थापन (अभियान)कार्यक्रम संचालन गरिने लक्ष्य लिएको छ।	जि.कृ.वि.का.हरु, कृ.विभाग तथा ने.कृ.अ.प.का फार्म/केन्द्रहरु र फलफूल विकाय निर्देशनालय
४	स्याउको सेलार स्टोर निर्माण (संख्या)	कार्यक्रमले ७ जिल्लामा स्याउ भण्डारणको लागी निजी/सहकारीको साझेदारीमा ३८ वटा स्याउको सेलार स्टोर निर्माण गरिनेछ।	जि.कृ.वि.का.हरु,कृषक सहकारी संस्थाहरु र फलफूल विकास निर्देशनालय
५	स्याउ बगैंचामा थोपा सिंचाई Tensiometer सहित नमुना प्रर्दशन	कार्यक्रमले पांच बर्षे अवधीमा ७ जिल्लामा ६४ सेट स्याउ बगैंचाहरुमा टेन्सियो मिटर सहितको थोपा सिंचाई प्रविधी प्रदर्शनी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।	जि.कृ.वि.का.हरु, कृ.विभाग तथा ने.कृ.अ.प.का फार्म/केन्द्रहरु, फलफूल विकास निर्देशनालय र कृषि ईन्जिनियरिङ निर्देशनालय
६	स्याउ उत्पादन (मे.टन)	कार्यक्रम संचालन हुने ७ जिल्लामा पुराना बगैंचा व्यवस्थापन तथा नयाँ बगैंचा स्थापनाबाट १६२ हजार मे.टन स्याउ उत्पादन हुनेछ।	जि.कृ.वि.का.हरु, ने.कृ.अ.प. र फलफूल विकास निर्देशनालय
७	स्याउको आधुनिक तथा उन्नत ग्रेडिङ मेसिन वितरण	स्याउ फलको मुल्यमा अविबृद्धि गरांउन ७ जिल्लामा ७ वटा आधुनिक तथा उन्नत ग्रेडिङ /जुसर मेसिन कृषक सहकारी/कृषक समूह संगको सहकार्यमा स्थापना गरी स्याउ फलको ग्रेडिङ तथा जुस प्रशोधन गरिनेछ।	जि.कृ.वि.का.हरु, कृषक सहकारी संस्थाहरु,ने.कृ.अ.प., र फलफूल विकास निर्देशनालय

८	कार्यक्रम तयारी व्यवस्था	स्याउ उत्पादन गोष्ठी कर्णाली क्षेत्रका ७ वटा, मनाङ्ग र मुस्ताङ्ग जिल्लाहरु लगायत सरोकारवाला सहभागीहरुको गोष्ठि संचालन गरिने छ, जसमा स्याउ आत्मनिर्भर(मिसन) कार्यक्रम संचालन हुने निकायको कार्य प्रगती बारे समिक्षा र जिम्मेवारीको बांडफांड हुनेछ । स्याउ आत्मनिर्भर(मिसन) कार्यक्रम संचालन निर्माण तथा कृषक स्तर तालिमको लागि आवस्यक पर्ने व्यवस्था तथा पाठ्यक्रमको विकास गरिने छ ।	जि.कृ.वि.का.हरु, ने.कृ.अ.प., फलफूल विकास निर्देशनालय र कृषि तालिम निर्देशनालय
९	कृषक समुह छनौट	कृषक समूह छनौट गर्दा जि.कृ.वि.का., कृ.विभाग तथा ने.कृ.अ.प.का फार्म/केन्द्रहरुले संचालन गर्दै आएका तथा विगतमा समुह नभएका तर व्यवसायिक स्याउ उत्पादनमा संलग्न वा सम्भाव्य पकेटमा मात्र नयाँ समुह निर्माण गरी कार्य सन्चालन गरिनेछ ।	जि.कृ.वि.का.हरु, कृ.विभाग तथा ने.कृ.अ.प.का फार्म/केन्द्रहरु र फलफूल विकास निर्देशनालय
१०	तलिम कार्यक्रम	पुराना व्यवसायीक रुपमा स्याउ उत्पादन गर्ने, स्याउ उत्पादन तर्फ उन्मुख भएका समुह तथा नया स्याउ उत्पादक समुहका कृषकहरुलाई स्याउको उत्पादन, उत्पादकत्व तथा गुणस्तरमा बृद्धि ल्याउन २५ जनाको समूहमा ३ दिने जिल्ला स्तरिय तालिम सन्चालन गरिनेछ । र तालिममा सहभागि कृषकहरुलाई १(एक) सेट कृषि औजार(करौंति,सिकेचर) अनिवार्य उपलब्ध गराईनेछ ।	जि.कृ.वि.का.हरु, कृ.विभाग तथा ने.कृ.अ.प.का फार्म/केन्द्रहरु फलफूल विकास निर्देशनालय र कृषि तालिम निर्देशनालय
११	प्राविधिक सामाग्री प्रकाशन तथा वितरण	स्याउको उत्पादन, उत्पादकत्व तथा गुणस्तरमा बृद्धि ल्याउन स्याउ उत्पादन, व्यवस्थापन तथा भण्डारण सम्बन्धी प्राविधीक पांठच सामाग्री प्रकाशन गरि वितरण गरिनेछ ।	जि.कृ.वि.का.हरु, ने.कृ.अ.प.र फलफूल विकास निर्देशनालय
१२	अनुगमन मूल्यांकन व्यवस्था	यस कार्यक्रमको लक्ष्य अनुसार संचालित कार्यक्रमहरुको स्याउ विशेषज्ञ सहितको संयुक्त रुपले वा छुट्टा छुट्टै रुपले अनुगमनको कार्य संचालन गरिनेछ ।	कृषि मन्त्रालय, कृषि विभाग, कार्यक्रम निर्देशक, क्षेत्रीय निर्देशक र ने.कृ.अ.परिषद

७. **कार्यक्रम कार्यान्वयन सम्वन्धी व्यवस्था** : स्याउको आत्मनिर्भर कार्यकम अन्तरगत देहाय बमोजिमका कार्यहरु समेत सन्चालन गरिनेछ:-

(क) क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम :यस कार्यक्रम अन्तरगत नयाँ बगैंचाको स्थापनाका लागी कृषक वा कृषक समुहको छनौट, कृषकहरुको स्थलगत तालिम, खाडल खन्ने, मलखाद सहित पुर्ने,र बिरुवामा तथा कृषि सामाग्री ढुवानी अनुदान।

(ख) **गुणस्तरिय विरुवा उत्पादन कार्यक्रम**-यस कार्यक्रम अन्तरगत देहायका कार्य सम्पन्न गरिनेछ,

(अ) कृषक स्तरमा नया नर्सरी स्थापना/सुदृढिकरण गर्ने, माउ बोट तथा रुट स्टक बगैंचा स्याहार संभार र कलमी विरुवा उत्पादन ।

(आ) फार्म/केन्द्रहरुमा माउ बोट तथा रुट स्टक अध्ययन,बगैंचा स्याहार संभार र कलमी विरुवा उत्पादन ।

(ग)**उत्पादकत्व वृद्धि कार्यक्रम** :यस कार्यक्रम अन्तरगत समस्या निदान अभियान,फार्म/नर्सरी सुदृढिकरण र व्यवस्थापन,कृषकस्तर तालीम , कृषि औजार तथा पावर स्पेयर अनुदानमा वितरण (सिकेचर, प्रुनिङ स, किल्पर कैंचि, फलटिप्ने ब्याग, भऱ्याङ)तथा थोपा सिंचाई Tensiometer सहित नमुना प्रर्दशन गरिने छ ।

(घ). **बजार व्यवस्थापन कार्यक्रम** :- यस कार्यक्रम अन्तरगत देहाय बमोजिमका कार्य सञ्चालन गरिनेछ

(अ) कृषक समुह वा सहकारी गठन तथा सुदृढिकरण, स्याउ फलको मुल्य अभिवृद्धि गर्न मनाङ र मुस्ताङ्ग सहित कर्णाली अञ्चलका ५ जिल्लामा उन्नत ग्रेडिङ्ग/ जुसर मेशिन, स्याउ फललाई सुरक्षित तवरले गुणस्तर कायम राख्दै बजार पहुँचको अवसर प्रदान गर्न कार्टुन तथा हवाई मार्गवाट स्याउ ढुवानीमा अनुदान ।

८. <u>प्रमुख भूमिका र जिम्मेवारी तोकिने</u> : (१) कार्यक्रमलाई सुचारु रुपले सञ्चालन गराउन नेपाल सरकारका विभिन्न निकाय तथा पदाधिकारीहरुलाई कार्यक्रम कार्यान्वयन सम्वन्धमा जिम्मेवारी तथा भूमिका समेत तोकिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिने जिम्मेवार व्यक्ति र निजको भूमिका अनुसूची २ मा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।

९.<u>खर्च सम्वन्धी व्यवस्था</u>: (१) स्याउको आत्मनिर्भर कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि आवश्यक बजेट रकम नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रम अनुसार कृषि विभागबाट अख्तियारी सम्वन्धित निकाय,फलफूल विकास निर्देशनालय, कृषि विभाग तथा नेपाल कृषि अनुसन्धान फार्म/केन्द्रहरु तथा सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयहरुमा पठाईनेछ ।

(२) कार्यक्रम सञ्चालनको लागि प्राप्त रकम सम्वन्धित कार्यालयहरुबाट प्रचलित नर्मस को आधारमा खर्च गर्नु पर्नेछ ।

(३) कार्यक्रम सञ्चालनको सम्वन्धमा उपलब्ध गराईने अनुदान रकम तथा खर्चको नर्मस अनुसूची ३ मा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१०. प्रगति प्रतिवेदन पठाउनु पर्ने: (१) कार्यक्रम सञ्चालित सम्बन्धि जिल्लाका जिल्ला कृषि विकास कार्यालय र फार्म केन्द्रहरुले संचालित कार्यक्रमको प्रगति प्रतिवेदन मासिक रुपमा क्षेत्रीय कृषि निर्देशनालय, नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद र फलफूल विकास निर्देशनालयलाई पठाउनुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त हुन आएका प्रगति प्रतिवेदनहरुलाई फलफूल विकास निर्देशनालयले एकमुष्ट संहिकरण गरि विश्लेषणात्मक प्रतिक्रिया सहित विभागमा पठाउनु पर्नेछ।

११. अनुगमन सम्वन्धी व्यवस्था : (१) कार्यक्रम निर्धारित लक्ष्यका साथ सञ्चालन भएको छ वा छैन भनि सो कार्यक्रम सञ्चालन भएको तल्लो तहसम्म अनुगमनको कार्य सञ्चालन गरिनेछ।

(२) कार्यक्रम सञ्चालन भएका क्षेत्रका किसानहरुले के कसरी कार्यान्वयन गरेका छन भन्ने सम्वन्धमा सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, फार्म/केन्द्रहरु, नेपाल कृषि अनुशन्धान परिषद र फलफूल विकास निर्देशनालयबाट आफूसंग सम्बन्धित कार्यक्रम संचालन क्षेत्रहरुमा अनुगमन गरिनेछ।

(३) सम्वन्धित क्षेत्रीय कृषि निर्देशनालयबाट आफू संग सम्बन्धित कार्यक्रम संचालन हुने जिल्लाहरुको अनुगमन निरीक्षण गरिने छ र कृषि विभाग, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, फलफूल विकास निर्देशनालयमा रहेको स्याउ विशेषज्ञहरुको रोष्टर बमोजिमको स्याउ विशेषज्ञ, अर्थ मन्त्रालय तथा राष्ट्रिय योजना आयोग सहितको केन्द्रिय अनुगमन टोलीवाट समेत कार्यक्रम कार्यान्वयनका सम्वन्धमा अनुगमन गरिनेछ।

(४) उपदफा (२) र (३) बमोजिम अनुगमन गर्दा लक्षित अनुगमन कार्यको, समय सीमा र अनुगमन गर्ने व्यक्ति समेत तोकी कार्ययोजना तयार गरी सोही अनुरुप अनुगमन कार्य सम्पन्न गरिनेछ।

(५) यस दफा बमोजिम अनुगमन गर्न जाने व्यक्ति वा टोलीले अनुगमन कार्य सम्पन्न गरिसकेपछि आफुले अनुगमनमा देखेका कुराहरु सहितको प्रतिवेदन आफु बहाल रहेको कार्यालयमा अनिवार्य रुपमा पेश गर्नुपर्नेछ।

१२. अपेक्षित उपलब्धी: नेपाल सरकारले स्याउको आत्मनिर्भर कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा देहाय बमोजिमको उपलब्धी हाँसिल गर्ने अपेक्षा लिएको छ :-

१. प्रथम ५ वर्षमा पुराना बगैंचा व्यवस्थापनवाट हालको उत्पादकत्वमा २ मे.टन/हे थप उत्पादन भई हालको उत्पादनमा कूल २०००० मै.टन स्याउको थप उत्पादन हुनेछ। जसमा कृषकहरुले हालको मूल्य अनुसार (रु.५० प्रति के.जी.) रु. १०० करोड थप आम्दानी गर्नेछन्।
२. नयाँ लगाइएको बगैंचाले लगाएको ८ वर्ष पछि प्रति हेक्टर ९ मे.ट.का दरले दिने उत्पादनवाट आ.व. ०७९।८० सम्म प्रति वर्ष थप १२००० मे.टन स्याउ उत्पादन हुनेछ। यसको बजार मूल्य हालको बजार मूल्य अनुसार ६० करोड हुनेछ।
३. यसको अलावा आ.व. २०६८।०६९ देखि २०७२।०७३ सम्म थप हुने १७१० हे. क्षेत्रफलको लागि १४५ रोपनी जग्गामा गरिएको नर्सरीवाट ५ लाख २० हजारा बेर्ना उत्पादन हुनेछन र सो वापात नर्सरी धनि कृषकहरुले १ करोड २५ लाख आम्दानी गर्नेछन्।
४. प्रस्तावित क्षेत्र विस्तारवाट (प्रति हेक्टर २.१५ जवानले बर्षभरि रोजगारी पाउने दरले) थप ३०१० जनाले वर्ष भरि रोजगार पाउने छन् भने १४५ रोपनी क्षेत्रफलमा स्थापना हुने नर्सरीवाट २२४ जनाले वर्ष भरि रोजगार पाउनेछन्।

५. यस स्याउ आत्मनिर्भर कार्यक्रमको ५ वर्षको कूल लागत रु. ७५ करोड ७ लाख ९२ हजार हुनेछ र यसवाट प्रति वर्ष करिब रु. ६२ करोड/वर्ष कृषकहरुलाई थप आम्दानी हुनेछ।

६. यसको साथै सालबसाली संचालनमा रहेका कार्यक्रमबाट ३००० हेक्टर मा क्षेत्र विस्तार आ.व. २०७९।०८० सम्म थप ३६,९०० मे.टन/प्रति वर्ष उत्पादन हुनेछ । त्यसबेला सम्म बढने जनसंख्या तथा मागलाई परिपुर्ति गर्न स्याउमा पूर्ण आत्म निर्भर हुन यो कार्यक्रमलाई आ.व. २०७२।०७३ देखि पुन ५ वर्षको लागि विस्तार गर्नु पर्नेछ ।

७. प्रथम वर्षमा जुम्ला र मुस्ताङ्ग जिल्लामा उत्पादन भएको स्याउ गेडिङ्ग गरी कृषकले लिई रहेको हालको मुल्य भन्दा २० देखि ५० प्रतिशत सम्म बढी मुल्यमा स्याउको विक्रि हुने छ।

८. हालको स्याउको १०,३१२ हेक्टर क्षेत्रफलवाट ४२,७०४ मे.ट. उत्पादन भई उत्पादनको शालाखाला ३० प्रतिशत मुल्य अभिबृद्धि हुने देखिन्छ ।

९. अन्तरराष्ट्रिय व्यापारमा पहुँच पुगी प्रतिपर्धा गर्न सक्षम हुने छन् ।

१०. स्याउको ग्रेडिङ्ग /जुसर मेसिन स्थापनावाट करिव ४ महिना एउटा जिल्लामा करिव थप ५०० युवाले रोजगारी पाउने छन् ।

१३.**निर्देशिकामा संशोधन:** नेपाल सरकारले आवश्यकता अनुसार यो निर्देशिकामा संशोधन तथा थपघट गर्न सक्नेछ ।

अनुसूची १

कार्यक्रमको पाँच वर्षे लक्ष्य अनुमान

क्र.स.	लक्ष्य	पहिलो वर्ष ०६८/६९	दोश्रो वर्ष ०६९/७०	तेस्रो वर्ष ०७०/७१	चौथो वर्ष ०७१/७२	पाचौ वर्ष ०७२/७३
१	स्याउको क्षेत्र विस्तार गर्ने (हे.)	५०	१५०	५१०	५००	५००
२	गुणस्तरिय विरुवा उत्पादन (सं हजारमा)	५०	१५०	५१०	५००	५००
३	बगैचा व्यवस्थापन (उत्पादकत्व वृद्धि) (हे.)	३००	२१०	२००	२००	२००
४	स्याउको सेलार स्टोरेज निर्माण (संख्या)	३	५		१०	१०
५	Tensiometer सहित थोपा सिंचाई नमुना प्रर्दशन (संख्या)	१२	२२		२०	२०
६	स्याउ उत्पादन (मे.टन)	४००	१२००	३०००	३५००	४०००
७	स्याउ उत्पादकत्व (मे.टन/हे.)	८.३	८.५	८.६	८.६	८.७
८	स्याउको आयात प्रतिस्थापन (मे.टन)	१००००	१५०००	२००००	२५००००	३०००००

९	ग्रेडिङ/जुसर मेसिन वितरण कार्यक्रम (रु हजारमा)	१२८००	१०००		१०००	१५०००
१०	स्याउ उत्पादन सम्बन्धि गोष्ठी (संख्या)	१	१	१	१	१
११	अनुगमन मूल्यांकन व्यवस्था (संख्या)	७	१७	१०	१०	१०

प्रस्तावित खर्चको प्रमुख हिस्सा कृषकहरुलाई दिईने अनुदानमा खर्च हुनेछ । साथै मुद्रास्फिर्ति दर अनुसार खर्चमा केही थपघट हुन सक्ने छ ।

अनुसूची २

कार्यक्रम कार्यान्यन गर्ने निकाय र भूमिका

क. सं.	निकायहरु	मुख्य भूमिका	जिम्मेवारी	जिम्मेवार व्यक्ति
१	कृषिमन्त्रालय, कृषिविभाग,ने.कृ.अ.परिषद तथाफलफूल विकास निर्देशनालय	अनुगमन तथा कार्य-निर्देश, प्राविधिक सर-सल्लाह तथा अनुगमन ।	कार्यक्रम तर्जुमा तथा अनुगमन ।	कृषि विभाग, ने.कृ.अ.परिषद र कार्यक्रम निर्देशनालय
२	जिल्ला कृषि विकास कार्यालय	स्याउ उत्पादक कृषक समुहको स्याउ उत्पादन कार्यमा प्राविधिक तथा, व्यवस्थापकिय टेवा पुर्‍याउने	स्याउ उत्पादन, उत्पादकत्व गुणस्तरबृद्धि तथा बजार प्रविधि सहयोग पुर्‍याउने ।	जिल्ला कृषि विकास कार्यालयहरु
३	सरकारी बागवानी फार्म/केन्द्र तथा निजी नर्सरीहरु	श्रोत स्याउ वीरुवा तथा प्राविधिक सरसल्लाह दिने ।	श्रोत वीरुवा उपलव्ध गराई प्राविधिक सेवा पुर्‍याउने ।	फार्म/केन्द्रहरु र निजी नर्सरीहरु ।
४.	क्षेत्रीय कृषि निर्देशनालय	स्याउ आत्मनिर्भर(मिसन) कार्यक्रमको अनुगमन, निरीक्षण गर्ने ।	जिल्लाहरुलाई स्याउ उत्पादन पकेट क्षेत्रहरुको विवरण राख्न लगाउने ।	क्षेत्रीय कृषि निर्देशक

अनुसूची ३

कार्यक्रम संचालन सम्वन्धि नर्मस् (Norms)

यो कार्यक्रम संचालनका लागी कृषि प्रसार कार्यक्रम कार्यान्वियन निर्देशिका तथा नर्मस तथा कर्णाली अंचल कृषि कार्यक्रम संचालन निर्देशिका को स्विकृत नर्मस अनुसारको अनुदान उपलव्ध गराईने छ भने

अन्य कार्यक्रमहरुका आर्थिक कार्याविधी एन र नियमावलीको परिधी भित्र रही सम्पन्न गरिनेछ । यस कार्यक्रमका लागि मौजुदा नर्मसमा देहाय बमोजिम हुने गरी प्रस्ताव गरिएको छ ।

(क) प्राविधीक पक्ष

१. क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम :

क) स्याउको कलमी विरुवाको हकमा प्रति बोट परल मुल्यमा ५०% रकम कृषकहरुलाई नेपाल सरकारले अनुदान उपलव्ध गराउने ।

ख) विरुवाको ढुवानी, प्याकिङ चार्ज, विरुवाको मोर्टालिटी र विरुवाको तौल सम्बन्धमा प्रचलित स्विकृत नर्मस अनुसार अनुदानमा उपलब्ध गराउने ।

ग) आ.ब. २०७०/७१ वाट जिल्लामा तोकिएको लक्ष्य अनुरुप रोपेका स्याउको कलमी बिरुवाको लागि देहायको अनुगमन तथा प्रमाणिकरण समितले अनुगमन गरी उक्त समितिको सिफारिसमा बगैचा रेखांकन, खाडल खन्ने ,पुर्ने , रोप्ने कार्य र विरुवा व्यवस्थापन (गोडमेल,मलखाद,सिंचाई र वाली संरक्षण कार्य आदि) गरेपछि जम्मा रु १०० प्रतिबोट जिल्ला कृषि बिकास कार्यालयले उपलब्ध गराउने छ। उक्त समितिले सिफारिस गरेपछि बितरण गरिएको पैसाको भरपाईसहितको क्षेत्रफल र बिरुवा बितरणको प्रतिलिपि पैसा बितरण भएको १ महिना भित्रमा अनिवार्य रुपमा फलफूल बिकास निर्देशनालयमा पेश गर्नुपर्नेछ । दोश्रो र तेस्रो बर्ष अनुसूची १२ मा उल्लेख भएअनुसारको बगैचा ब्यबस्थापनका बार्षिक कार्यहरुको अनुगमन गरी समितिको सिफारिसमा रु १०० प्रतिबोट प्रतिबर्ष अनुदान उपलब्ध गराईने छ र चौथो बर्षदेखी कृषक आफैले बगैचा ब्यबस्थापनका सम्पुर्ण कार्यहरु गर्नु पर्नेछ ।

अनुगमन तथा प्रमाणिकरण समिति

- वागबानी बिकास अधिकृत -१ जना
- संबन्धित सेवा केन्द्रको प्रमुख- १ जना
- गा.बि.स सचिब- १ जना
- फार्म केन्द्रहरु रहेका जिल्लामा फार्म केन्द्रको प्रतिनिधि समेत - १ जना
- कृषि बिकास समितमा प्रतिनिधित्व गर्ने कृषक- १ जना

२. गुणस्तरीय विरुवा उत्पादन कार्यक्रम :

क) यो कार्यक्रमको लागि आवश्यक पर्ने स्याउको गुणस्तरीय विरुवा फार्म/केन्द्र र नीजि नर्सरीहरुवाट उत्पादन गरी उपलब्ध गराइने छ।

ख) आवश्यक परेमा पुरानो नीजि नर्सरीहरुलाई सुदृढीकरण र नीजि नर्सरी समेत स्थापना गरिने छ।

ग) नीजि नर्सरी सुदृढिकरण र स्थापना गर्न प्रचलित नर्मस अनुसार अनुदान उपलब्ध गराइने छ।

घ) सरकारी फार्म/केन्द्रमा कार्यक्रमको लागि आवश्यक पर्ने गुणस्तरीय विरुवा उत्पादन गर्न लगाइने छ । यसको लागि सरकारी नर्मस अनुसार विरुवा उत्पादन र माउवोट स्याहार संभार गर्न बजेटको व्यवस्था उपलब्ध गराइने छ ।

ङ) यस्ता विरुवाको गुणस्तर सरकारी मापडण्द बमोजिम हुनु पर्नेछ ।

३. उत्पादनशिल बगैंचा व्यवस्थापन :

नेपाल सरकार कृषि विकास कार्यालय सिमकोट

समस्या निदान :

पुराना बगैंचालाई पुनर्स्थापना गर्न काँटछाँट र रोग कीरा नियन्त्रण अभियान संचालन गर्दा स्थलगत रुपमा(घुम्ती) तालिम,प्रदर्शन, सिंचाई, आदीको लागि निम्नानुसारको नर्मस अनुशार सामाग्रीहरु अनुदान उपलब्ध गराइने छ । कृषकस्तर तालीममा कृषि विकास कार्यालयले माथी तोकिएको मापदण्ड पुगेका २५ जना बगैचा धनि स्याउ कृषकहरुलाई स्थलगत तालिम दिईनेछ । उत्पादन सामाग्री वितरणमा स्थानिय दररेटलाई आधार मानि निम्नानुसार अनुदानको व्यवस्था हुनेछ ।

क) सिकेचर (२०० एम.एम.) परल मुल्यमा ७५% अनुदान दिईने छ ।
ख) फुनिङ्ग सः (डव्वल धार फोल्डीङ्ग भएको) परल मुल्यमा ७५% अनुदान दिईने छ ।
ग) पावर स्प्रेयर परल मुल्यमा ७५% अनुदान दिईने छ ।
घ) थोपा सिंचाई Tensiometer सहित नमुना प्रर्दशन परल मुल्यमा ७५% अनुदान दिईने छ ।
ङ) स्याउ उत्पादन सामाग्री ढुवानीमा परल मुल्यमा ७५% अनुदान दिईने छ ।

४. बजार व्यवस्थापन कार्यक्रम :

जिल्ला कृषि विकास कार्यालयमा दर्ता भएको कृषक समूह वा सहकारी संस्थाहरुलाई एक मुष्ठ रुपमा निम्न सामाग्रीहरु स्याउ फलको Value Addition गर्न निम्नानुसार स्थानिय दररेटलाई आधार मानि अनुदानमा उपलव्ध गराइने छ ।

क) कार्टुन छपाई, ढुवानी र स्याउ फल प्याकिङ्ग गरी हवाई मार्गवाट ढुवानी (हुम्ला, मुगु र मनाङ्ग) कर्णाली अन्चल कृषि विकास कार्यक्रमको स्विकृत नर्मस अनुसार अनुदान उपलव्ध गराईनेछ ।

ख)अलमुनियमको ६ खुटकिलो भएको फोल्डीङ्ग भर्याङ्ग - परल मुल्यमा ७५% अनुदान दिईने छ ।
ग) स्टील फ्रेंम भएको हार्भेष्टीङ्ग व्यांग - परल मुल्यमा ५०% अनुदान दिईने छ ।
घ) स्याउको चाना बनाउने मेशिन - परल मुल्यमा ७५% अनुदान दिईने छ ।
ङ)स्याउको आधुनिक ग्रेडिङ्ग/जुसर मेशिनमा -परल मुल्यमा ७५% प्रतिशत अनुदान दिईनेछ ।
च)स्याउ फल भण्डारण गर्न सेलार स्टोर - परल मुल्यमा ७५% अनुदान दिईने छ ।

५. **कार्टुनमा स्याउ ढुवानी कार्यक्रम :** उच्च गुणस्तर कायम राखी तथा सरल तरीका बाट स्याउ ढुवानी गरि मूख्य बजार सम्म पु-याउन २० किलो, १० किलो र ५ किलो क्षमताका मात्र निम्न स्पेशिफिकेशनका कार्टुनमा अनुदान दिईनेछ ।

(क) प्रस्तावित १० किलो ± २ क्षमता कार्टुनको स्पेशिफिकेशन निम्न अनुसारको हुनेछ ।

- कार्टुनको क्षमता – १० किलो ± २।
- कार्टुनको साइज – ३०० mm X २५० mm X २९५ mm

- न्यूनतम Bursting Strenght – १४० PSI (१०.५किलो / से.मि.²) ।
- न्यूनत्तम ५ (सात) प्लाईको Corrugated Carton प्रयोग गरेको हुनु पर्ने ।
- ३ (तीन) प्लाईको ४ वटा Deck Plate प्रत्येकको साइज २९५ mm X २४५ mm को हुनु पर्ने ।
- कार्टुनको न्यूनत्तम तौल ६००ग्राम (चार वटा Deck Plate सहित) को हुनु पर्ने ।

(ख) ५ किलो ±१ किलो क्षमता कार्टुनको स्पेशिफिकेशन निम्न अनुसारको हुनु पर्नेछ ।

- कार्टुनको क्षमता – ५ किलो ±१
- कार्टुनको साइज – २४५ mm X १९५ mm X २७५ mm ।
- न्यूनतम Bursting Strenght – १२० PSI ।
- न्यूनत्तम ५ (सात) प्लाईको Corrugated Carton प्रयोग गरेको हुनु पर्ने ।
- ३ (तीन) प्लाईको ४ वटा Deck Plate प्रत्येकको साइज २३५ mm X १८५ mm को हुनु पर्ने ।
- कार्टुनको न्यूनत्तम तौल ६००ग्राम (चार वटा Deck Plate सहित) को हुनु पर्ने ।

अनुसूची ४

४.१ स्याउको १० बर्षको प्रस्ताबित क्षेत्रफल, उत्पादन र उत्पादकत्वको लक्ष्य

बिषय	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७३/७४	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९
क्षेत्रफल	११५१६	१२०००	१२४००	१२८९६	१३४१२	१३९४८	१४६४६	१५३७८	१६१४७	१६९५४	१७८०२
उत्पादन	४६३३८	४७८५१	५०२२२	५३७०६	५६३७९	६२७९१	६५६४१	६९१२०	७१४२४	७४२८१	७७२५२
उत्पादकत्व	९.४	९.४	९.५	९.५	९.५	९.५	९.५	९.६	९.६	९.६	९.६

४.२ वीस बर्षसम्मको अनुमानित बार्षिक फलफूलको आवश्यकता र उपलब्धता

बिषय	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७३/७४	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८६/८७
अनुमानित जनसंख्या	२९०६३६४८	२९६३९१०८	३०२२५९६२	३०८२४४३६	३१४९३७७२	३१४३४७६०	३२०५७१९८	३२६९११००	३३३३९२००	३३९९९३९६	३४,६७२,५०२	३५,३५९,०१८	४११३६७८१
आवश्यकता ...वर्ष @२.८ के.जि.को दरले, मे.टन	८१३७८	८२९९०	८४६३३	८६३०८	८८४६३	८८०१७	८९७६०	९१५३७	९३३५०	९५१९८	९७०८३	९९००५	११५८१९
अनुमानित उत्पादन, मे.टन	४६३३८	४७८५१	५०२२२	५३७०६	५६३७९	६२७९१	६५६४१	६९१२०	७१४२४	७४२८१	७७२५२	८०३४२	११७७६०
प्रति व्यक्ती उत्पादन,(के.जि)	१.६	१.६	१.७	१.७	१.८	२.०	२.०	२.१	२.१	२.२	२.२	२.३	३

अनुसूची ५

स्याउ आत्मनिर्भर कार्यक्रमको केन्द्रियस्तर अनुगमन निरीक्षण तालिका २०७० :

क.सं	कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	चैमासिक बाँडफाँड			जिम्मेयार निकाय
			प्रथम चौमासिक	द्वितिय चौमासिक	तृतिय चौमासिक	
१.	केन्द्रियस्तर अनुगमन,क्षेत्र विस्तार , बगैंचा व्यबस्थापन तथा फार्म/केन्द्रहरु	संख्या	२	४	५	योजना आयोग,कृषि मन्त्रालय,कृषि विभाग,क्षेत्रिय कृषि निर्देशनालय तथा फलफूल विकास निर्देशनालय
२.	नर्सरी अनुगमन निरीक्षण	संख्या	१	२	२	क्षेत्रिय कृषि निर्देशनालय,फलफूल विकास निर्देशनालय

अनुसूची ६. क्षेत्र विस्तारको लागि उपलव्ध गराइने अनुदान लिनको लागि कृषक समूह वा व्यक्तिगत कृषकले १० रोपनी वा सो भन्दा माथीको क्षेत्रफलमा नयाँ बगैंचा स्थापना गरेको हुनु पर्नेछ । कृषक समुहको सामुहिक बगैचा बनाउँदा सबै जग्गा क्लस्टरमा जोडिएको हुनुपर्नेछ र हेर्दा एउटै बगैंचा जस्तो देखिनु पर्नेछ । अलग अलग ठाउँको बगैचाबाट १० रोपनी पुर्‍याएर अनुदान लिन पाईने छैन ।

अनुसूची ७. उत्पादकत्व वृद्धि कार्यक्रम र बजार व्यवस्थापन कार्यक्रमको लागी आवश्यक सामाग्रीहरुमा दिईने अनुदानका लागि कृषक समूह वा व्यक्तिगत कृषकले १० रोपनी वा सो भन्दा माथीको क्षेत्रफलमा नयाँ बगैचा स्थापना गरेको हुनु पर्नेछ । कृषक समूहको सामूहिक बगैंचा सबै जग्गाको कित्ता जोडिएको हुनु पर्नेछ । अलग अलग ठाउँको बगैंचावाट १० रोपनी पुऱ्याएर अनुदान लिन पाइने छैन ।

अनुसूची ८. कृषकस्तर तालीममा कृषि विकास कार्यालयले माथी तोकिएको मापदण्ड पुगेका २५ जना स्याउ कृषकहरुलाई स्थलगत तालिम दिईनेछ ।

अनुसूची ९. जिल्लामा भएका नर्सरी धनिहरुलाई पनि नर्सरी धनिकृषकहरुको तालिम, अनुगमन तथा प्रतिवेदन तयारीमा संलग्न गराईनेछ ।

अनुसूची १०.जिल्ला कृषि विकास कार्यालयहरुले हरेक महिनाको मसान्त भित्र फलफूल विकास निर्देशनालयमा खर्चको फांटवारी सहितको मासिक प्रगती पठाई सक्नु पर्नेछ ।

अनुसूची ११. सबै कार्यक्रम अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्ने निकायहरु तथा सरोकारवाला निकायहरुवाट आवश्यकता अनुसार अनुगमन फिल्ड भ्रमण गरेपछि मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार पारिने छ ।

अनुसूची १२

स्याउ खेतीको बार्षिक कार्यतालिका

महिना	प्रमुख कार्यहरु
श्रावण	बगैंचा सरसफाई गर्ने । स्याउमा लाग्ने गुलावी रोगको लागि १% को बोर्डो मिश्रण तयार गरि स्प्रे गर्ने । बोक्रा खुइलिने (Papery Bark) रोगको लागी बोर्डोपेष्ट पेष्ट बनाई रोग लागेको भागमा लगाउने । धूलो ढूसी/खराने (Powdery Mildew) रोग देखा परेमा केराथेन १ देखी २ ग्राम/लीटर पानीमा हाली छर्कने । पानी जम्ने ठाउंहरुमा पानीको निकासको प्रवन्ध मिलाउने ।
भाद्र	बगैचा सरसफाई गर्ने । स्याउको गुलावी रोगको रोकथामका उपायहरु अपनाउने । स्याउमा लाग्ने पाउडरी मिल्डयू रोग रोकथाम गर्न १%को बोर्डो मिश्रण स्प्रे गर्ने ।
आश्विन	स्याउको गुलावी रोग रोकथाम गर्न रोगग्रस्त भागलाई सफा चक्कुले खुर्केर बोर्डोलेप तयार गरि ब्रुसले लगाउने । स्याउको फेद कुहिने रोगको रोग ग्रस्त भाग सफा चक्कुले हटाई बोर्डोपेष्ट लगाउने तथा जरा कुहिने रोगको लागि १ %को वोर्डो मिश्रण तयार गरी फेद नजिक माटोभित्र पस्ने गरि खन्याउने । रोग ग्रस्त स्याउको बोक्रा बटुली जलाई दिने ।
कार्तिक	बगैंचा सरसफाई गर्ने र हल्का खनजोत गर्ने । बोट विरुवालाई छापो दिने ।
मंसिर	झरेका पातहरुलाई बटुली जलाई दिने वा मल बनाउन खाडलमा हाल्ने । माटोमा चिस्यानको कमी भएमा सिंचाई गर्ने । कम्पोष्ट तथा रसायनिक मलको व्यवस्था मिलाउने । नयँ बगैंचा स्थापनाको लागि रेखाङ्कन गर्ने, खाडल खन्ने र पुर्ने ।
पौष	नयँ बगैंचा स्थापनाको लागि खाडल खन्ने, पुर्ने र विरुवा रोप्न शुरु गर्ने ।

	पुरानो विरुवा मरेको ठाउंमा नयाँ बिरुवा लगाउने । बोट विरुवाको कांटछांट शुरु गर्ने ।
	कांटछांट सके पछि बोर्डो पेष्ट (Bordopaste) बनाएर काटेको भागमा र फेदमा लगाई हाल्ने । बोट विरुवा गोडमेल गरि कम्पोष्ट मलको साथै सिफारिश गरिएका रासायनिक मलको मात्रा प्रयोग गरि हल्का सिंचाई गर्ने । स्याउको कत्ले किरा (Scale Insect) नियन्त्रण गर्न बिरुवामा छर्ने खनिज तेल जस्तै ATSO वा Servo Oil १५ देखी २० एम एल प्रति लिटर पानीमा मिसाएर बोटको सबै भागमा भिज्ने गरेर छर्ने । ATSO वा Servo Oil छर्नु भन्दा अगाडी बगैचामा भएका सबै स्याउको बोटलाई भिज्ने गरी Bordeaux Mixture को घोल बनाएर छर्ने ।
माघ	पौष महिनामा गर्नु पर्ने अन्य कृयाकलापहरु नगरेको भए यस महिनामा पुरा गर्ने । स्याउको कत्ले किरा नियन्त्रण गर्न खनिज तेल जस्तै Servo Oil /ATSO Oil १५ देखी २० एम एल र दैहीक बिषादी १ एम एल प्रति लिटर पानीमा मिसाएर स्प्रे गर्ने ।
फाल्गुण	सिंचाई गर्ने । सिंचाईको व्यवस्था नभएको स्थानमा मल्चीङ्ग (छापो) को व्यवस्था गर्ने ।
चैत्र	बोटविरुवामा आएका सकरहरु, चोर हांगाहरु, तथा सुकेका हांगाहरु भए ति सबै हटाउने । सिंचाई गर्ने । मल्चीङ्ग गर्ने । नयां पालुवा आउन साथ पाल बनाउने कीरा (Tent Caterpillar) रोकथाम गर्न साईपरमेथ्रिन २ एम एल प्रति लिटर पानीमा मिसाएर स्प्रे गर्ने ।
बैशाख	सकरहरु, चोरहाँगाहरु तथा सुकेका हँगाहरु भए ती हटाउने । बगैंचा सरसफाई गर्ने । स्याउको पहिलो बर्षको हँगालाई तालिम दिने ।

	आवश्यकता अनुसार सिंचाई गर्ने ।
जेष्ठ	रातो सुलसुले किरा (Red Spider Mites) नियन्त्रण गर्न बिरुवामा प्रयोग गर्ने खनिज तेल जस्तै सर्भो १० देखी १५ मिलि प्रति लिटर पानीमा मिसाई प्रयोग गर्ने नियमित बर्षा नभए सिंचाई गर्ने । Bordeaux Mixture को घोल बनाएर हरेक स्याउको फेदमा प्रति वोटको साईज हेरेर ५ देखि १५ लिटर हाल्ने (Drenching) छर्ने ।
आषाढ	बगैंचा सरसफाई गर्ने । कम्पोष्ट मलको लागि खाडल खन्ने । स्याउमा गुलावी रोग रोकथाम गर्न १०% को बोर्डो पेष्ट लगाउने ।

अनुसूची १३.सहकारी ऐन र नियमावलीको परिधि भित्र रही सहकारी विभाग/बोर्ड/संघ/संस्थाहरु मार्फत दर्ता भएको सक्रिय सहकारी संस्थाहरु छनौट गरिनेछ ।

अनुसूची १४. उन्नत स्याउ ग्रेडिङ्ग/जुसर मेशिन टेन्डर गरी प्रतिस्पर्दाको प्रकृयावाट उपलब्ध गराईने छ ।

अनुसूची १५.यसरी छनौट र सिफारिस् भै आएका जिल्लाका सहकारी संघ या प्रारम्भिक सहकारी संस्थाहरुलाई कार्यक्रम बमोजिम जिन्सी सामाग्री उपलब्ध गराईनेछ ।

अनुसूची १६.सामाग्रीहरु फलफूल विकास निर्देशनालयल, कीर्तिपुर तथा जिल्ला कृषि विकास कार्यालयहरुवाट नेपाल सरकारको आर्थिक नियम तथा नर्मस अनुशार उपलब्ध गराईनेछ ।

अनुसूची १७.सामान जडान गर्ने स्थान, कटेरा जस्ता पुर्वाधारहरु सम्वन्धित समुह, सहकारी आफैले व्यहोर्नु पर्ने छ ।

अनुसूची १८. सामान आपुर्ति गर्ने पार्टीले सोझै सामान सम्वन्धित पार्टीलाई जिल्ला सदर मुकाम वा जडान स्थलमा बुझाई सोको दाखिला रिर्पोट पनि पेश गनु पर्ने छ ।

अनुसूची १९.सामान बुझ्ने व्यक्ति वा संस्थाले दैनीक भ्रमण भत्ता सम्वन्धित सहकारीवाट नै लिनु पर्नेछ ।

अनुसूची २०. सामान प्राप्त भै सके पछि सम्वन्धित सहकारी संस्थाले जिन्सी खातामा आम्दानी वाधि फलफूल विकास निर्देशनालयलाई जानकारी दिनु पर्ने छ । प्राप्त सामाग्रीहरु सहकारीको नाममा आम्दानी वाधि रेकर्ड राख्नु पर्ने छ ।

अनुसूची २१. सामान वुझ्न आउने व्यक्तिले आफ्नो परिचय पत्र र सम्वन्धित सहकारीको सिफारिस पत्र फलफूल विकास निर्देशनालयलाई लिई आउनु पर्ने छ ।

ख:आर्थिक पक्ष

अनुमानित खर्च विवरण (रू. हजार) :

विवरण	पहिलो बर्ष	दास्रो बर्ष	तेस्रो बर्ष	चौथो बर्ष	पाँचौ बर्ष
स्याउको आयात प्रतिस्थापन	१००००	११२१३	३०७९२	७००००	१२००००
ग्रेडिङ मेसिन बितरण कार्यक्रम	१२८००	९०००	०	९०००	९०००

प्रस्तावित खर्चको प्रमुख हिस्सा कृषकहरुलाई दिईने अनुदानमा खर्च हुनेछ ।